

## **Függelék**

<i>Amadékarcsa</i>	<i>Amadého Kračany</i>
<i>Baka</i>	<i>Baka</i>
<i>Bős</i>	<i>Gabčíkovo,</i>
<i>Csilizpatas</i>	<i>Pataš,</i>
<i>Dercsika</i>	<i>Jurová</i>
<i>Dunaszerdahely</i>	<i>Dunajská Streda</i>
<i>Hegyéte</i>	<i>Kútniky</i>
<i>Mad</i>	<i>Mad</i>
<i>Mórockarcsa</i>	<i>Moravské Kračany</i>
<i>Ollétejed</i>	<i>Mliečany,</i>
<i>Padány</i>	<i>Padáň</i>
<i>Pinkekarcsa</i>	<i>Pinkové Kračany</i>
<i>Siposkarcsa</i>	<i>Šipošovské Kračany</i>

A dolgozatban szereplő településnevek magyar–szlovák jegyzéke

## I. A község hagyományai

Az 1972-ben *Kósáné Tomkó Karola* által megkezdett, majd a 25 évvel később általam folytatott dialektológiai-szociolingvisztikai kutatómunka során számos nyelvjárási hangfelvétel készült a Nyékvárkonyban. Ezek döntő többsége a falu idősebb adatközlőivel készített felvételek, amelyek témái néprajzi vonatkozásúak: a falu hagyományos, népi gazdálkodását, étkezéskultúráját, népviseletét, hagyományait stb. érintik.

Mivel munkám nyelvészeti vonatkozású, a néphagyomány részletesebb ismertetése a dolgozat főszövegébe nehezen integrálható. Az egyes nyelvjárási jelenségek példaként szolgáló szövegrészleteknek viszont természetes háttéréül szolgálhat, ha az eredeti, néprajzi vonatkozásukba helyezzük őket. Ilyen megfontolásból a nyelvjárási lejegyzéseket dolgozatom függelékében – a nyelvészeti szakirodalomtól kissé eltérő módon –, a község néprajzi jellegzetességeinek ismertetésébe ágyazom bele. A dolgozatomhoz készített CD-ROM tartalmazza az orsós (*Kósáné Tomkó 1972*), ill. kazettás (*Menyhárt 1997-2004*) magnetofonnal készített felvételek témák szerint kiválasztott részeinek digitalizált változatát (vö. CD-ROM *Hangtár*): ezzel a lejegyzések ellenőrizhetősége mellett a hangzóanyag dinamizmusát, életszerűségét kívántam biztosítani (a felvételeket a *Hangtár .mp3*-formátumban tartalmazza, a CD-ROM számítógépes felhasználásra készült).

## I.1. Néprajz és nyelvtudomány

”Kétségtelen, hogy van a nyelvészetnek több olyan ága és kérdése, amelyeket megoldhat a maga saját módszerével, eszközeivel és bizonyító anyagával, de az is nyilvánvaló, hogy a nyelvtudomány sok-sok problémáját, a nyelvtörténetet, a szótörténetet, a szófejtést stb. nem lehet a társadalomtudományok segítségével nélkül jó sikerrel művelni.” írja Végh 1972-ben (Végh 1972: 229-249). A szerzőnek a nyelvjáráskutatás és a néprajz összefonódásáról vallott nézetére alapozva munkám függelékében – ha csupán vázlatosan is –, de fontosnak tartottam áttekinteni a község néprajzára vonatkozó alapvető forrásokat (a *Függelék* szakirodalmi hivatkozásait a főszöveg szakirodalom-jegyzékébe építettem bele; a félreértések elkerülése és az elkülönítés miatt a főszöveg végjegyzeteitől eltérően itt lapalji jegyzeteket alkalmazok).

Nyelvjárási gyűjtéseimre alapozva ismertetem a községben még élő, vagy már kiveszőben lévő legfontosabb népszokásokat és néphagyományokat, ill. az újabb, a nyelvhasználat szempontjából releváns szokásokat, ünnepi alkalmakat is igyekszem bemutatni; továbbá a vonatkozó néprajzi szakirodalomra hivatkozva (pl. Vargáné 1990, Marcell 1997, Jókai-Méry 1998, Liszka 2002, Méry 2002) foglalkozom Nyékvárkony hagyományos gazdálkodásával, népi mesterségeivel, építkezés-, ill. étkezéskultúrájával, népviseletével.

## I.2. Gazdálkodás

A község lakosságának megélhetését főként a mezőgazdaság biztosította (vö. Sándor 1989). Legjelentősebb a gabonatermesztés volt, a megtermelt gabonából jószágot neveltek (vö. Liszka 2002: 177). Minden háztájiban természetes volt a baromfitartás, sertéshizlalás, módosabb helyeken szarvasmarhát is neveltek. A falu mocsaras, lápos jellege jó feltételeket nyújtott a libatartásnak is. A nyári hónapokban a tehének legeltetésébe, libák őrzésébe befogták a gyerekeket is. A pásztorkodás egész napos volt, a jószágot csak sötétedéskor hajtották haza. A liba a húsán kívül a kelengyébe való tollat<sup>1</sup> is biztosította a családnak.

---

<sup>1</sup> A dunyhába, vánkosba való *tollfosztás* a család asszony és lánytagjainak téli foglalatossága volt. Ez a jellegzetes munka a szomszédi-, rokon-, baráti összejárásoknak és a szórakozásnak az élményét is jelentette. A tollfosztás egészen februárig, márciusig is eltartott, mert a munkát vissza kellett segíteni, s szinte házról házra jártak az asszonyok fosztani. A munka menete a következőképpen zajlott: az asztalra kihelyezett fosztatlan tollrakásból egy marokravalót kellett venni, s szálanként fosztani. Óvatosan kellett bánni a nagy

Nyékvárkony nem rendelkezett olyan nyersanyagforrással, amely lehetővé tette volna valamilyen jelentős kézművesipar kialakulását. Önerőből készítették viszont a házépítéshez szükséges vályogot, nádfedelet, sövény- illetve léckerítést. Cirokból, vesszőből seprút kötöttek, vesszőből kosarakat fontak.

### I.3. Táplálkozás

A község népi táplálkozáskultúrájával kapcsolatban Vargáné Tóth Lídia<sup>2</sup> 1979-1989 között folytatott néprajzi gyűjtéseket Nyékvárkonyban (Vargáné 1990: 67-91). A szomszédos falvakkal (pl. a Karcsákkal) összehasonlítva a vizsgált települést a hagyományörzőbb Csallóközi falvak közé sorolja: a XX. század 50-es éveiben a lakosság ételai között sok volt a tészta, a liszt alapanyagú étel, a húsfogyasztás kizárólag a vasárnapi, ill. ünnepnap alkalmakra korlátozódott. Kedveltek voltak az egytálételek, a levesek közül egyformán fontosak a habart és rántásos változatok, hetente legalább egyszer főzeléket készítettek. (Vargáné 1990: 68).

A növényi termékekből készült ételek közül a tésztafélék kerültek a leggyakrabban és a legnagyobb változatosságban az asztalra: főtt, sült, keletlen és kelesztett tésztaféleségeket készítettek. A népi konyha idetartozó ételai a *sifli*<sup>3</sup> (kockára vágott kifőzött tészta), a *csikmák* (csikokra vágott kifőzött tészta), *taszigált tészta* és *Istenke billéje* (burgonyából és búzalisztből készített nudli), a *barátfüle* (lekvárral töltött tészta), *kukorica-* és *lisztgombóc*; *lepőkenyír* (sült keletlen tészta), *köményes keletlen* (köménnyel ízesített pogácsa); *cimetés* (fahéjas), *túrós*, *tejszes*, *paprikás* stb. *lepény*, *hajtovány*, *kattancs* (összehajtott, többnyire paprikával ízesített sült tészta). Az édességek közül *rétes*, a *lekváros*, *mákos puszta kalács* (töltelék nélküli fonott kalács), a *bukli* (lekvárral, később kakaóval töltött, téglalap alakúra hajtogatott sült tészta), a *béles* (káposztával töltött tekercs), a *háj=s krafli* (disznóhájból

---

tollal. Ezt nem szabadott a csúcsánál kezdeni, nehogy széthasadjon. Ezeket a nagyobb tollakat inkább félretették, hogy ebből tollkenőt készítsenek, amit a konyhai sütés-főzés közben jól hasznosítottak. A tollfosztás áldomással végződött, amikor a háziasszony finom falatokkal hálálta meg a fosztók segítségét.

<sup>2</sup> Vö. Liska 2002: 440.

<sup>3</sup> Nyékvárkony hagyományos étkezéskultúrájával, ill. annak szakszókincsével bővebben Kovács Zsuzsanna, a nyitrai Konstantín Filozófus Egyetem végzős tanító szakos hallgatója foglalkozik készülő szakdolgozatában. Doktori értekezésemben csupán a saját gyűjtéseim során feljegyzett hagyományos ételneveket közlöm.

sütött sütemény, napjainkig kedvelt farsangi eledel), a *dorkedli* és *palacsinta* került főleg az ünnepi alkalmakkor (pl. búcsú, lakodalom stb.) az asztalra. Kedvelt eledel volt még az *isterc* (vízzel és zsírral leöntött porhanyósra pirított búzaliszt), ill. annak változatai: *lisztisterc*, *kumpliisterc*, *babos isterc* és *árpadaraisterc*. A kevert lepények közé a *kőttis* (összezúzott rozs- vagy búzacsíra vízzel és kenyérliszttel összekeverve és kisütve), a *görhöny* (tejjel forrázott kukoricaliszt, amelyet zsíros tepsiben sütöttek ki) és a *málé* (vízzel forrázott kukoricaliszt, amelyet pár napig állni hagytak, hogy *megcsipásodjon*, majd káposztaleveleken megsütötték) tartozott (a *kőttis* sütéséről vall az egyik nyéki adatközlő 1972-ben, vö. CD-ROM *Hangtár/1972*).

A gyümölcsöt, amelyet a XX. sz. elején még vándor árusoktól (*tótok*) vásárolták (vagy gabonáért cserélték), aszalva, ill. lekvárként tartósították (vö. Liszka 2002: 180). A zöldségek közül a paprikát szárították, a paradicsomot befőzték, a káposztát savanyították (gyakran egészségkáposztafejeket savanyítottak, ebből készült a *takart*).

A levesek közül a *savanyú leveseket* (rántásos és habarásos) kedvelték: *bab-*, *cukorborsó-*, *krumpli-*, *zölcsígl(ve)*, ill. *korhel-* (káposzta) és *kúdúsleves* (köménymagos levest) is fogyasztottak. A főzelékek alapanyagai az évszaknak megfelelő zöldségek voltak: *bab-*, *kel-*, *tök*<sup>4</sup>, *paradicsom-*, *vajbab-* (zöldbab), *cukorborsó-főzelék*.

Az állati eredetű táplálékok közül a tej, a tojás és a hús volt jelentős. A tejet forralva vagy nyersen, ill. tejeskávéként vagy aludttejként fogyasztották, de készítettek vaját és túrót is. A húsfogyasztás vasárnapra és ünnepnapra korlátozódott: késő ősszel, télen és kora tavasszal sertéshúst, tavasz végén, nyáron csirkehúst, ősszel kacsát, ill. csirkehúst fogyasztottak x. A XX. sz. 40-es éveiben még *zsöndör*<sup>5</sup> *disznót* ('mangalica') is tartottak zsírsertésnéként, amelyet a *kese* húsertés tenyésztése szorított ki. A *disznóölísre* a téli időszakban került sor (ezzel *írt víget a lekvárosk(nyír ideje)*, a sertést az ólból *orzóv#* kihúzták, az *ölő* késsel megszurta az állatot, vérét tálakba fogták fel (ebből készült a reggeli, azaz a hagymás *vír*), majd következett a pörzsüllís (szalmán, kukoricatuskón,

---

<sup>4</sup> A tökfőzeléket *tökkáposztának* is nevezték, és ez lett anyékvárkonyiak gúnyneve is. A ragadványnév eredete azzal magyarázható, hogy a nyékvárkonyiak annyira szegények, hogy még búcsúkor is *tökkáposztára* futja csak. Hasonló az etimológiája a bösi lakosokra ragasztott *gólyák* gúnynévnek is: Bősön ugyanis búcsúkor a kiscsókát vágják le és főzik meg levesnek.

<sup>5</sup> A *zsöndör* szó gyakori ragadványnév a községben: a nagyon sűrű és göndör hajzattal rendelkező fiúkat nevezik így.

forgácson, később *gázpörzsüllő* segítségével); a megtisztított, megmosott állatot *dereglére* ('vesszőből, később fából készült szállítóeszköz') fektették és kezdődhetett a bontás. Hagyományos disznótoros ételek (mind a mai napig) a *préshurka*, vagy *bursli* 'préssajt', az *abákás*= (*abál*<sup>6</sup> és kukoricaliszt keverékéből készült kása) vagy *kúdúskás*=, *kóbász*, *májos* és *víreshurka*. (Vargáné 1990: 82-84)

#### I.4. Népviselet

A korán polgárosuló Csallóköz viseletét a szakirodalomból rekonstruálják a viseletkutatók (vö. Jókai–Méry 1998: 9-15; Méry 2002: 114). Fényes a XIX. század első felében a módosabb csallóközi férfiak viseletét világos- vagy sötétkék posztóruhának írja le (Fényes 1837: 467). A század második felében Ipolyi Arnold a nők viseletéről mint rojtos főkötőről, színes hosszú szoknyáról és fekete kötényről ír (Ipolyi 1993: 84-85).

Nyékvárkony hagyományos népviseletével két forrás foglalkozik alaposabban. A falu krónikája (Krónika 54-56) a férfiak XX. század elején hordott nyári viseletét kender vagy vászon alapanyagú (bő)gatyában, gallér nélküli gyolcsingben, kötényben és keményszárú csizmában határozza meg. Ünnepnapok alkalmával a posztónadrágot a csizmába tűrve viselték, fehér inget és mellényt, ill. többnyire fekete posztókabátot hordtak. A nők viselete: bokáig érő hosszú tarka fodros szoknya, hosszú szárú fűzős cipő (*cúgos cipő*), csipkés, ill. fodros blúz, kendő és kötény (vö. Méry 2002: 115). A község népviseletével érintőlegesen foglalkozik Szobiné Kerekes Eszter is, munkájában a falu krónikájával megegyezően mutatja be Nyékvárkony népviseletét (Szobiné Kerekes 2006: 11).

#### I.5. Építkezés

Nyékvárkony házai közül ma már nagyon kevés, többnyire nagyon rossz állapotban található épület őrzi a régi, hagyományos építkezés emlékeit. A községben tájház található (állandó tárlattal, vö. Liszka 2002: 80-83), amelyben a hagyományos elrendezés érvényesült: az utcai frontra merőleges épület első része a lakás, mely rendszeren két szobából, az *elsőházból* és a *hátsóházból*, továbbá a két szoba között lévő *konyhából* állt. A

---

<sup>6</sup> A *disznóölés* korábban és ma is összehozta a rokonságot. Ilyenkor évről évre mintegy falusi „oral history”-ként hangzottak el mókák, anekdotikus történetek. Az *abálé* kapcsán a disznóvágással hengegő cigány esete említendő meg, aki, mikor megkérdezték, mekkora disznót vágott, azzal vágta ki magát: *nagy dinó vót, l(tt nyócvan lit(r abalé* (ami azért számít hengegésnek, mert huszonöt kilós malacból is lehet bármennyi abálevet főzni).

régebbi konyhák két részből tevődtek össze: *pitvar*, ill. a nyitott kémény alatti *tűzhely* és *kemence*. Az épületek hátrább eső részében volt található a *kamora* 'kamra', amely magtárként funkcionált, majd az *istálló* következett, majd – módosabb gazdák esetében – a *físz(r* 'fészer'. A *pajta* az udvar, illetve a *csűr* vagy a *szérű* végén épült az utcafronttal párhuzamosan. A *pajta* készítéséről idős nyéki adatközlőm így vall:

*No, ez a pajta át lēt hejēzve másik hejre, hōgy így mongyam. Ottajd ez úgy lēt áthejēzve, hōgy le lēt szēdve rúla a tető, a földéfák, és a alapja mēgmaratt ēgybe. /VÁGÁS/ az ēgybe lēt átvīve, útyhōgy nyóc lábbul ált az egēs, mer tize½kēt mētēr hosszú, és mindēn lábura ráát két embēr, útyhōgy /P/ kettő, nígy, hat, nyóc /P/ tizēnhat /P/ tizēnhat embēr vitte át ēgybe. Át lēt vīve, ot le lēt helyēzve, a láboÓk alá mindēnütt lēttek tíve téglák , útyhōgy nēm a pusztā földre, aúra ja lapra lēt rátíve. Ugyi akkor dēszkák mindēn lelēt rúla szēdve, a ódalairú mēg a vígejirú, úgy lēt átvīve, oszt oda át lēt hejēzve, akkor újra vissza lēttek rakva ja ódalai nēki, azután lēlett ráakva a teÓtő. Újan vissza. Fő lēttek rakva ja földéfák, fő lēttek rakva ja lécák, amiveù, amire rá lēt rakva ja nád osztán újan. A nádóÓt Bősűrú, vagyis Faluszigedbű, vagyis nemis Faluszigedbű, hanēm Varjazsbú no mindēgy, Varjazsbú hosztuk, ottajd a embērēk vákták, az erdīszet embēreji hōgy így mo½gyam, azok vákták a nádóÓt, oszt kīvigbe lēt eùhozva, szīpen össze vót kötve, akkor mēg nēm maddzaggau, mim most, vagyis spārgávú, hanēm akkor mēg vesszōbű lēt csinávo gúzs, avvaù lēttek bekötve, avvaù lēttek eùhozva, útyhōgy két helēn lēt kötve, alú is mēg föllú is. Úgy lēttek eùhozva. Oszteù lēt hozva, itho½ hoty kesztük főraknyi akkor elősszōr csinátunk állást, aúra fölátunk, vagyis no /SZÜNETH/ fölátunk, hoty így monygyam nos a nádote főraktuk, a kīvikēt szīpen a fákroÓ, a tetőre, azokat ott szittigazítottuk, szépen elēgyenlítettük, mi½ rendēsen, mind a tetőnek, azután azok fő lēttek rakva, akkor azok újan le lēttek kötve, hōgy nē csússzo½ le, a földéfákho köllött üköt földnyi. Vót ojan – asz montuk hoty tör – avvaù ja vassaù csináták kīvűrú, azok kīvűrú vótak, bēvűrú mēg vót ety segīdmunkás aki kiadogatta a drótote, hōgy le lēt kötve, ez lēt ēgy sor csinávo, ez mēgvót, és akkor lēt csinávoÓ a sor, főrakva. A nyársú úgy dōgosztunk, dōgosztak a embērēk, hoty hát az etyszērú vót, ugyi, aszt beszűrták asztán kiatták a másik felin – a nyársnoÓk e vót a föladata. Ottan mást nem köllött nyársú csinányi. No osztán, no ojan ötven centi tizes vas, annak vót a*

*vígire csinávo ety fogó, a másik vígin ki vót hëgyëzve, ami beszúrtuk, mëg le vót lapítva, osztán ez ki vót lukasztva ojan hatvanas szög vastagságú, abba lëtt a drót, azon szúrta be a mestërembër bévüire a drótot, oszt úgy lëtt belekerítve a födëfák mint, hogy në csússzon lë a nád, a pajtatetörü. Asz fokta mëg. /VÁGÁS/ Útyhogy hat csor nád lëtt ëgymás után hëgyiberakva , úgy írtünk föl a tetöre, gërincre. Mikor ez mëgvót, akkor szípë<sup>1/2</sup> szegönáddú le lëtt szegve, mëg lëtt a tetëje csinávo, lëttek buglák csinávoÓ, a két vígire, ki lët díszítve /VÁGÁS/.”<sup>7</sup>*

## I.6. Népszokások

A csallóközi népszokások egyik legalaposabb ismertetését Marczell Béla (Marczell 1997), ill. Liszka József (Liszka 2002: 197-202) publikálta. Liszka szerint ez a tájegység az emberi élethez kapcsolódó szokások közül nem mutat fel különösebb helyi sajátosságokat, csupán a céhes élet emlékét idéző, a gazdalegények körében fennmaradt szokásokat (pl. *legényavatás*) említi (Liszka 2002: 197). Annál gazdagabb viszont a naptári ünnepekhez, jeles napokhoz fűződő szokások sora. Nyékvárkony népszokásai közül saját nyelvjárási gyűjtéseim és a vonatkozó szakirodalom alapján terjedelmi okokból csupán néhány fontosabb szokást ismertetek.

A legtöbb népszokás a karácsonyi ünnepekörhöz fűződött. Az adventi időszak első jeles napjának, azaz Szent Miklós napjának előestéjén a fiatal legények járták a falut: egy közülük piros ruhás, fehér szakállú *Mikulásnak*, további 4-5 pedig ördögnek öltözött, az arcukat álarc takarta, melyet maguk készítettek papírból, hátul kitömték szalmával és mikor bementek egy házhoz, egymás hátát ütötték bottal, ezzel jelképezve azt, hogy aki rossz, az büntetésben részesül. December tizenharmadika Luca napjának előestéjén *Luca-járás* volt a faluban (vö. Liszka 2002: 197-198). A legények, de gyakran a lányok is hosszú fehér színű ruhába öltöztek, arcukat álarcval fedték el, vagy harisnyát húztak a fejükre, kezükben főzőkanál, tollseprű vagy cirokseprű volt. A házaknál elváltoztatott hangon beszéltek, körülsöpörték a szoba vagy konyha falait, a ház lakóit is lesöpörgették vagy főzőkanállal megvergették. A ház lakóitól kis ajándékokat kaptak (gyümölcsöt, süteményt, nagyon ritkán csekély pénzt). Régi szokás volt a *betlehemesek járása* is: 4-5 fiú

---

<sup>7</sup> Gyűjtés ideje: 1997. október 13.; adatközlő: id. Csaplár Péter (1923); gyűjtés helye: Nyék; gyűjtő neve: Menyhárt József.

fehér ingbe öltözött, láncos botokkal járták a házakat, sőt más falura is elmentek. Vitték magukkal a betlehemet, egy fából vagy kartonból összeragasztott templomot melynek az ajtaja nyitva volt, és látni lehetett benne a betlehemi barlangot Máriával, Józseffel és a kis Jézussal. A betlehemezésnek pontosan meghatározott forgatókönyve volt kötött szöveggel és meghatározott számú szereplővel (angyal, öreg pásztor, fiatal pásztor stb.) a szereplők karácsonyi énekeket énekeltek, pászortáncot jártak, csörgették botjaikat (vö. Ágh 1992). Minden házhoz betértek, többnyire szívesen fogadták játékukat és megjutalmazták őket.

Karácsony böjttjén, december huszonnegyedikén, délután három óráig nem ettek semmit. Három óra előtt megetették az állatokat, majd három órakor volt az ebéd és a vacsora. *Karácsonyeste* minden háznál elkészítették a karácsonyfát, vagy a fát helyettesítő fenyőágot. A fát feldíszítették, s a gyertyák fényénél sor került a közös ünnepi vacsorára: evés előtt minden családtag egy-egy ostyát kapott, melyet mézzel megkenve fogyasztottak. Utána bab- vagy lencseleves következett, majd mákos tészta, végül pedig rántott hal (vö. Marczell 1977: 95-101). Húst csak az éjféli mise után volt szabad enni. Az asztal alá készítettek egy kevés takarmányt – búzát, árpát, kukoricát, szénát (vacsora után ezt kivitték az állatoknak, mivel azt tartották, hogy ettől egész évben jó étvágyuk lesz), járomszeget, fejszét, lókantárt. A vacsora elfogyasztása közben nagyon ügyeltek arra, hogy keveset mozogjanak, mert azt tartották, hogy ellenkező esetben a következő esztendő minden étkezése nyugtalan lesz. A karácsonyi asztalra puszta, töltetlen kalács, kenyér, vöröshagyma, fokhagyma, tojás került. Ezt a kalácsot csak nagykarácsony napján, kávé mellett fogyasztották el reggelire. Délután a gyerekek, este pedig az ifjúság házról házra járva *mendikált* – karácsonyi énekeket énekeltek. Éjfélkor az egész család közösen ment az éjféli misére (vö. *CD-ROM hangtár*).

Szilveszterkor bál nem volt, mert a farsang csak vízkereszt napján kezdődött, a helyi pap engedélye nélkül pedig nem volt szabad ünnepséget rendezni. Január hatodika, vízkereszt napja volt a *háromkirályok*-járásának ideje. Nagyobb fiúk fehér ingbe öltöztek, fejükre papírból készült királyi koronát vagy püspöki süveget téve vaskarikás botokkal felszerelve vették nyakukba a falut, minden házba betértek, énekeltek.

Vízkereszt ünnepével beköszöntött a *farsang*, a mulatságok és bálók ideje. Farsang végén a legények női ruhákba öltöztek, sorba járták a házakat, énekeltek, táncoltak, és minden háznál ételmet kaptak (szalonnát, kolbászt, tojást). Gyakorta megtörtént azt is, hogy ketten-

hárman észrevétlen belopóztak a kamrába, és kifosztották, majd az így összeszedett élelmet a kocsmában közösen elfogyasztották. Hamvazószerda előtt nyitott mulatságot rendeztek, amely hétfő este kezdődött, kedd reggel megszakították, majd délután újra kezdték egészen éjfélig. Nyékvárkonyban, lévén alsó-csallóközi település, a *dőrejárás* nem volt szokásban (vö. Liszka 2002: 200). Éjféel előtt két falusi előljáró véget vetett a mulatságnak („*lőrakatták a cigányokk# a vonyót*”) Hamvazószerdán megkezdődött a negyven napig tartó böjt, a házaknál csak kenderből préselt olajjal sütöttek-főztek. Tilos volt a tánc, a mulatság, minden pénteken szigorú böjtöt tartottak (vö. *CD-ROM hangtár*).

A húsvéti ünnepek szorosan kötődtek az egyházi liturgiához: nagycsütörtök, nagypéntek, nagyszombat, húsvétvasárnap a templomba gyűlt a falu apraja-nagyja. Húsvéthétfőn a legények elmentek a lányos házakhoz öntözni. Az öntözők bére hagyományosan sütemény, kis itóka és az elmaradhatatlan, kézzel festett piros tojás volt (vö. *CD-ROM Hangtár/1972*)).

Május elseje előtti estén vagy éjszakán a legények *májusfát (májfát)* állítottak; ezt rendszerint a kocsmá előtt és a lányos házaknál tették. Este pár legény kiásta gödröt, mások a lányos házakat járták, és a lányok által már előre elkészített szalagot és más ajándékokat gyűjtötték. A hónap végén a legények közösen *lēmuzsikáták* a májfát, vagyis míg ledöntötték a fát, addig szólt a zene, és ha akadt rá vevő, akkor eladták az egészet, ha nem akadt, akkor elosztották maguk között, felvágva annyi darabra, ahányan voltak. Gyakori volt ilyenkor a mulatság is, és ha volt a fán vámkerék (egyszerű talicskakerék), akkor a bálban a szalaggal körbekerített fiúkat a lányoknak kellett kiváltaniuk; ezt nevezték *vámkeréknek* (vö. *CD-ROM hangtár*).

Gyakori volt az ún. *legénybíró* választás is, amikor a falu legényei egymás közül választottak bírót, aki a pörös ügyeket, nézeteltéréseket simította el. Főleg módosabb legényt választottak, mert a legénybírónak megválasztásakor fizetnie kellett a többi legénynek; ezért aztán gyakori volt, hogy a ravasz legények valami mondvacsinált ok miatt leváltották a legénybíró, hogy kis idő múlva újra megválasszák, csak hogy az újra fizessen.

A nyár legfontosabb eseménye az *aratás* volt. Az aratás az aratásra váró föld szélén imával kezdődött, majd *mēnt tuggyafeēne hány kasza*. Ha az aratott föld messzebbre volt a falutól,

az aratók éjszakára is kinn maradtak a földeken, olyankor a *kepíkbe* (hetesekben) aludtak. Szokás volt, hogy az aratás befejezésekor *aratókoszorút* vittek énekelve a birtok tulajdonosának, búzából kötötték és zabkalászokkal díszítették, és a következő verssel adták át (vö. *CD-ROM hangtár*):

*„Felvirratt a végzőnapja végre-valahára,  
behosztuk a szép koszorút naccságos úr udvaráboÓ.  
Most hát csapra aszt a hordót, a füstös mők húzza  
hiszèn eszt a kis kőccsíget behozza a búza.”<sup>8</sup>*

A gazda pedig megvendégelte az aratókat, vagyis "áldomást" adott. A fontosabb munkák közé tartozott a kukoricaszedés és a kukoricafosztás is. A szedés után a gazda fosztókat hívott, ezek fosztották le a kukoricáról a csuhét, utána felkötötték, közben énekeltek, beszélgettek; jó alkalom volt ez az ismerkedésre is. Az ismerkedés, párválasztás az udvarlás szokásairól adatközlőim így vallottak (vö. *CD-ROM hangtár*):

*„Hát mit tudom én, megismerkettek úgy a uccán, ugyi, de akkor még nem vót asz, hogy minnyá fokták egymás kezit /P/, attú messze vótak. Osztán mikor má többet szórakosztak, uccán találkosztak itt-ott, hát osztán a legínnek vót bátorsága, há mőkírdészte a lánytú, hogy el ë mēhetnik hozzátok. Mikor mēgengette, mer ő közbe má imformát=Ó szülejít, hogy ez és esz szeretne hozzám udvarúnyi, lehetne ë neki, ugyi, ótán szülők is beleēgyesztek, akkor mēgengette, hogy eügyöhecc.*

*Ótán járogatott a légín. No, osztán mikor annyira vótak há osztán szót a lánnok, hogy mit akarok, nősűnyi akarok, lány szót a szüleinek, ótán ha beleēgyesztek, akkor mēktartották a eljeddzist. Dehá akkoráboÓ há nēm is igēn tartottak eljeddzist, csak kihirdettik háromszor, nos megēsküttek. Például énrúlam vR szó: Kósa Rudolf, becsületes ifjú legény, Kósa Lőrinc és néhai Bognár Cecília volt házastársának fia, mer ä«nyám mēkhaüt, vēszi magánoÓk házastársul Nagy Béla és Gódány Julianna tisztessígēs hajado½ lēányát*

---

<sup>8</sup> Gyűjtés ideje: 1998. július 7.; adatközlő: Kósa Rudolf (1909); gyűjtés helye: Nyék; gyűjtő neve: Menyhárt József.

Erzsébetét. // Osztán a pap hozzáfűszte, hogy aki házostársak között valami akadájról tud, tartozik a plébánia hivatalnál bejelönten. Mo<sup>1/2</sup>gyuk esetleg völetlen a legönnök valahol eümaratt gyeröke ögy másöik másöik löántü ugyi, ije<sup>1/2</sup> vót a házoÖssági akadáj. Például ez önnököm nöm teccött söhotyse, mer például a legönn ötvenöves vót, /VÁGÁS/ akkor is becsületes öfjú legö<sup>1/2</sup> vót. Vagy vótak ojan lányok, hogy szögö talán öccör ha mökközösütek vele, nos töherbe esött. Akkor mög nem ojan rafinát nöök vótak, mim mámo, ugyi akkor má nöm vót tisztssögös.

Mög akkor a föd vót mindön. Hallottam ojan esetököt, hogy valamikor a patonyi jómódü legöt össze\*\*\*\*\* ögy bodaki, szinte jómódü löjányt, de mög a löjánynok töbje vót, de oja<sup>1/2</sup> vót a löjány, hogy ojan tip-tap, a legö<sup>1/2</sup> nöm akarta eüvönnöyi. Aszonták nökö ja szülei, hoty ha nöm vészöd eü, kitagadunk. Aszmonygyák, hogy ojan jóravalö legö<sup>1/2</sup> vót, hoty szörette a társasögöt, de nöm vót lump, mer abba ja ödöbe nem vót annöi ríszög embör, tizödörösö sö. Mikor mögnösüt, lumpá vát. Mindig az dalüta, hogy mit ír az az átkozott píz, ha boldokság nincsen. Vaty példáü itt vót Várkont ez a uradalom ö, /P/ há itte mindik szögát hét nyöc löä<sup>1/2</sup>, ugyi, szöbnö-szöbbök vótak, mer jó koszt, nyáron hüssön, télen melegö<sup>1/2</sup>, nos vót itt valami tehenyös valami Bola nevü, /VÁGÁS/, aszonygyák gyönyörü szíp löjányoÖ vót, szögát a kastöjná, /VÁGÁS/, nos Szabö Gáspar, esz kezdött ennek a szíp löjännök udvarünyö. Möktutták a szülejö Szabö GásparnoÖk, de vót öty kis föd, aszonygya annö : há tehenyös löjányánök akarsz udvarünyö ? Há nöm vöhetö eü. Mer a föd beszöt. /VÁGÁS/ Ugyi ön aszt osztán hallottam /VÁGÁS/, nos öccör ögy beszögöttem vele, nos előhosztam nökö uradalmat, magamba: előhozom nökö eszt az esetöt ö, nos oja messzirü kesztem, előhosztam a uradalmat, nos mondom nökö, Gáspar bácsi, ugyi vótak szíp löjányok itt a kastöjná? Vótak Rudi, aszonygya, vótak. Aszonygya, é~ oda udvarütam. Mondom, há kinek, üty csinátom, miha nöm tuttam vöna, nos aszonygya, szülei nem és nöm ö<sup>1/2</sup>gettök. Aszonygya, Rudi má vót akkor az az embör ojan hötfehät öves, nos mög ötetett, /VÁGÁS/-, két felesögöm vót, mög vótam velük öligödve, de öletöm vögög mindig aszt fogom sajnányö, hogy nöm aszt vöttem eü. /VÁGÁS/ Mer abba a ödöbe mondom a föd beszöt. Mök föd után böcsütek valakit. Sokszor ojan analfabéta embörök vótak,

*hogy aszt csudálom, hogy avvaÍ a ésszeù határboÓ ki tudott mënnyi. /VÁGÁS/  
De tisztölték, böcsülték, mer ötvën vaty hatfan hót fõggye vót.”<sup>9</sup>*

Minden évben ősszel tartották a faluban a Szent Iván tüze estéjét (vö. Liszka 2002: 202). A legények minden háznál kértek néhány kéve rőzsét, ezt kivitték a faluvégre egy köves gödörbe, ott összerakták, este meggyújtották, és itt találkozott a falu fiatalsága.

Az eddig felsorolt, régebbi szokások közül máig élő hagyomány van a *Mikulás-*, ill. *Luca-járásnak* (főleg 10-14 éves fiúk körében), *mendikálni* rokonokhoz a hívő falusiak, nagyobb csoportban főleg a helyi cserkészcsapat tagjai járnak. A középkorú generáció idősebb tagjai családon belül verssel és énekkel járnak *újesztendőt köszönteni*, de ez a szokás már kiveszőben van. A farsangot a falu az egyes szervezetek, csoportok által szervezett bálokkal (*iskolabál, óvodabál, vadászbál* stb.) ünnepli, a húsvéti ünnepkör szokásai gyakorlatilag szinte semmiben nem változtak. A nyékvárkonyi nyár hagyományos egyházi ünnepe a *Jakab-napi búcsú*, amelyre árusok és *ringispíles*(k érkeznek a faluba, búcsúvasárnap ill. -hétfőn bált tartanak.

A rendszerváltozástól számítva számos újabb hagyomány is meghonosodott a községben. Ezek a szokások (később: rendezvények) szorosan kapcsolódnak az anyanyelvhasználathoz, hiszen olyan nyilvános ünnepei a községnek, amelyek magyar nyelven zajlanak. A helyi 5. sz. Szent Jakab cserkészcsapat (bővebben: <http://varkonyi-cserkesz.real-net.sk/>) megalakulásától számítva rendszeresen ünnepelt hagyománnyá vált március 15-én a templomkertben álló kopjafa, augusztus 20-án pedig a falu főterén álló Szent István-szobor megkoszorúzása. A magyarság történelméhez kapcsolódó ünnepek szervezésébe folyamatosan bekapcsolódott a község képviselőtestülete, a helyi alapiskola, a Csemadok helyi alapszervezete, ill. a tűzoltóegylet és a Szlovák Vadászszövetség helyi alapszervezete is. Ugyanezen szervezetek közös szervezésében kerülnek megrendezésre május első vasárnapján az anyák napi ünnepély, június elején a gyereknapi, ill. a falunapok (2006-ban már a tizedik; vö. [www.vrakun.sk](http://www.vrakun.sk) / [www.nyekvarkony.sk](http://www.nyekvarkony.sk) ).

---

<sup>9</sup> Gyűjtés ideje: 1998. április 20.; adatközlő: Kósa Rudolf (1909); gyűjtés helye: Nyék; gyűjtő neve: Menyhárt József.

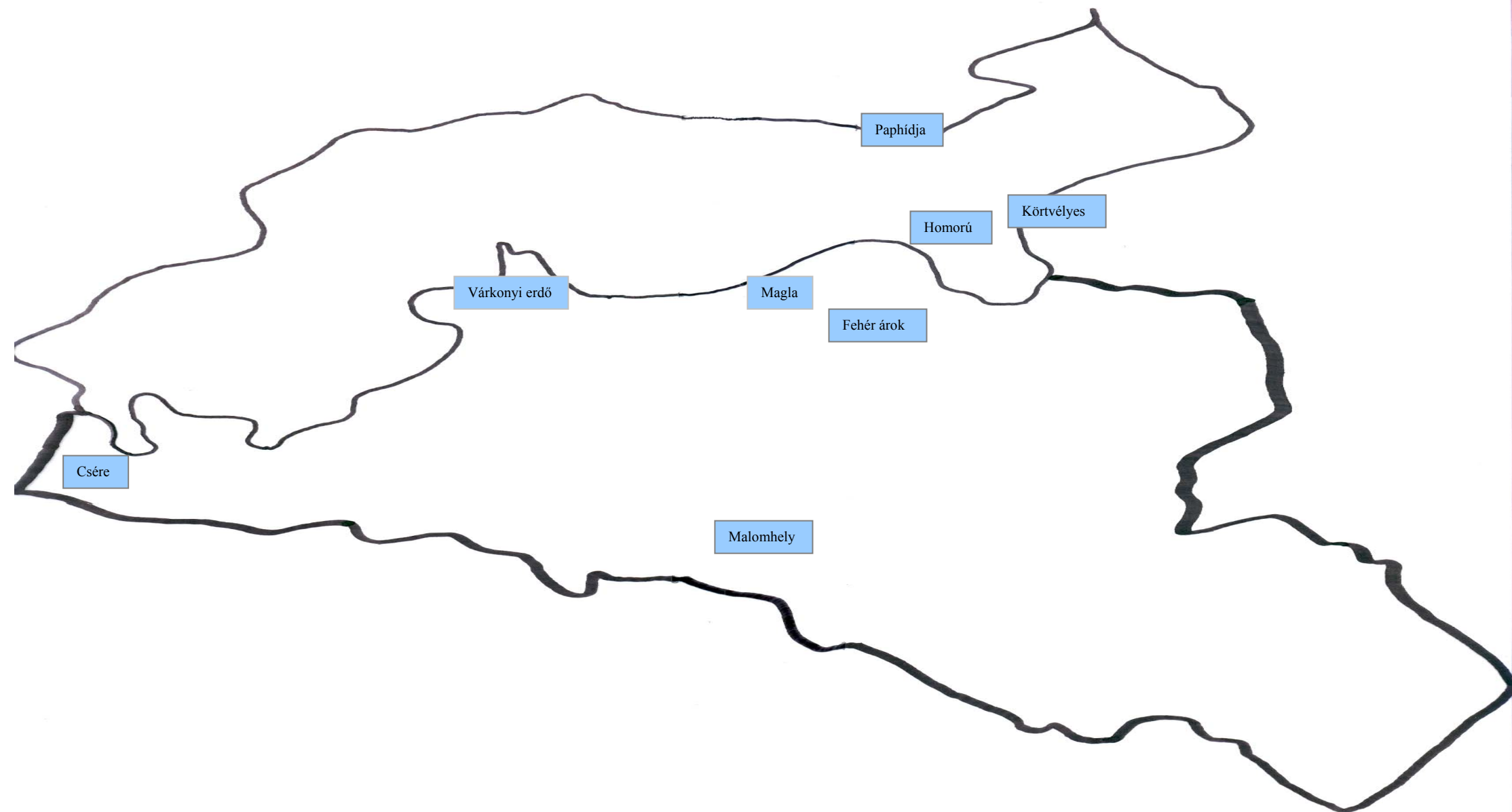


*Függelék/1. térkép:* Nyékvárkony földrajzi fekvése  
(forrás: <http://mapy.zoznam.sk> )

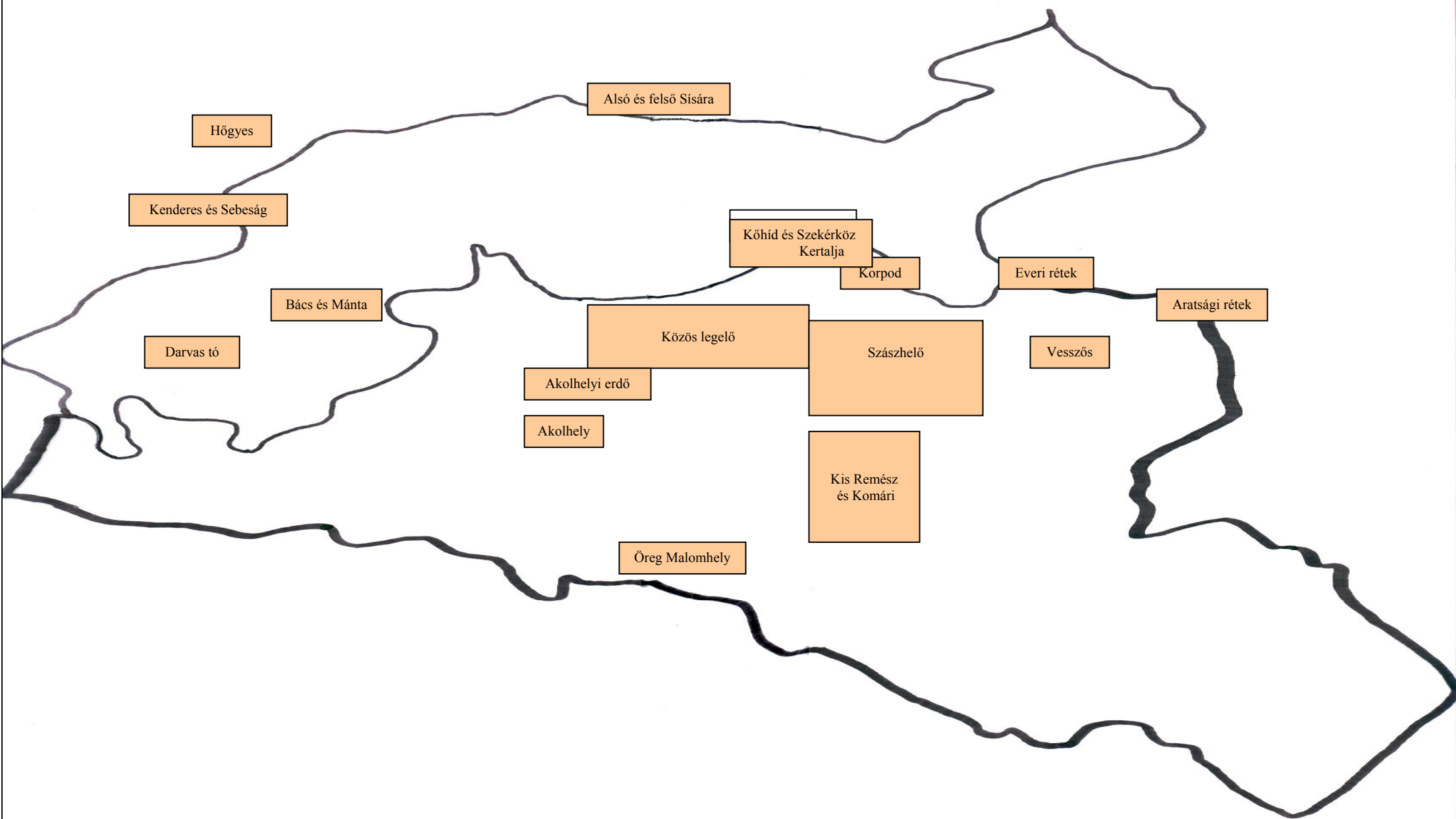


*Függelék/2. térkép:* Nyékvárkony község (madártávlatból)

**Függelék/3. térkép:** A fiatal nemzedék által ismert és használt Nyékvárkonyi dűlőnevek />50%/

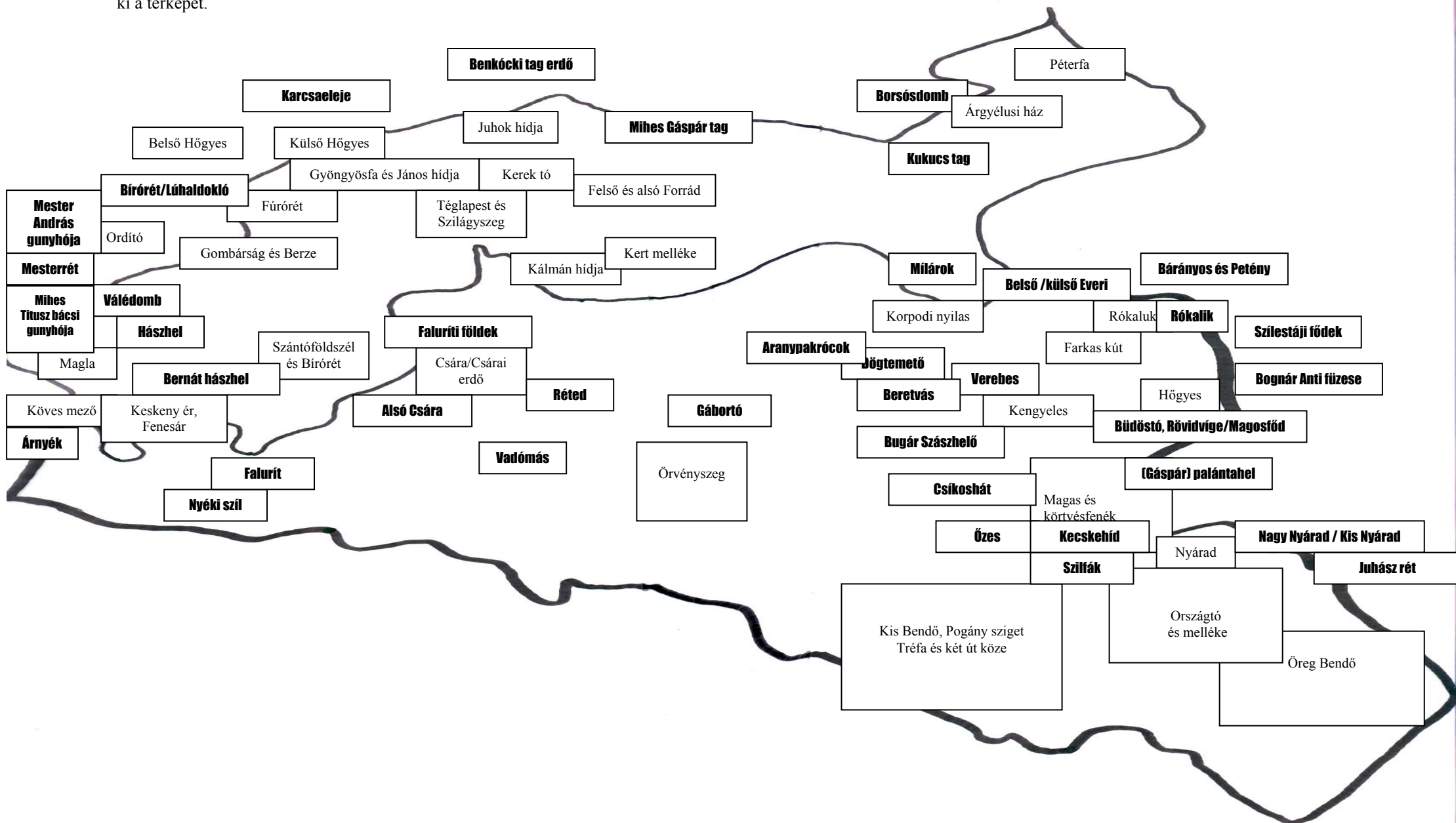


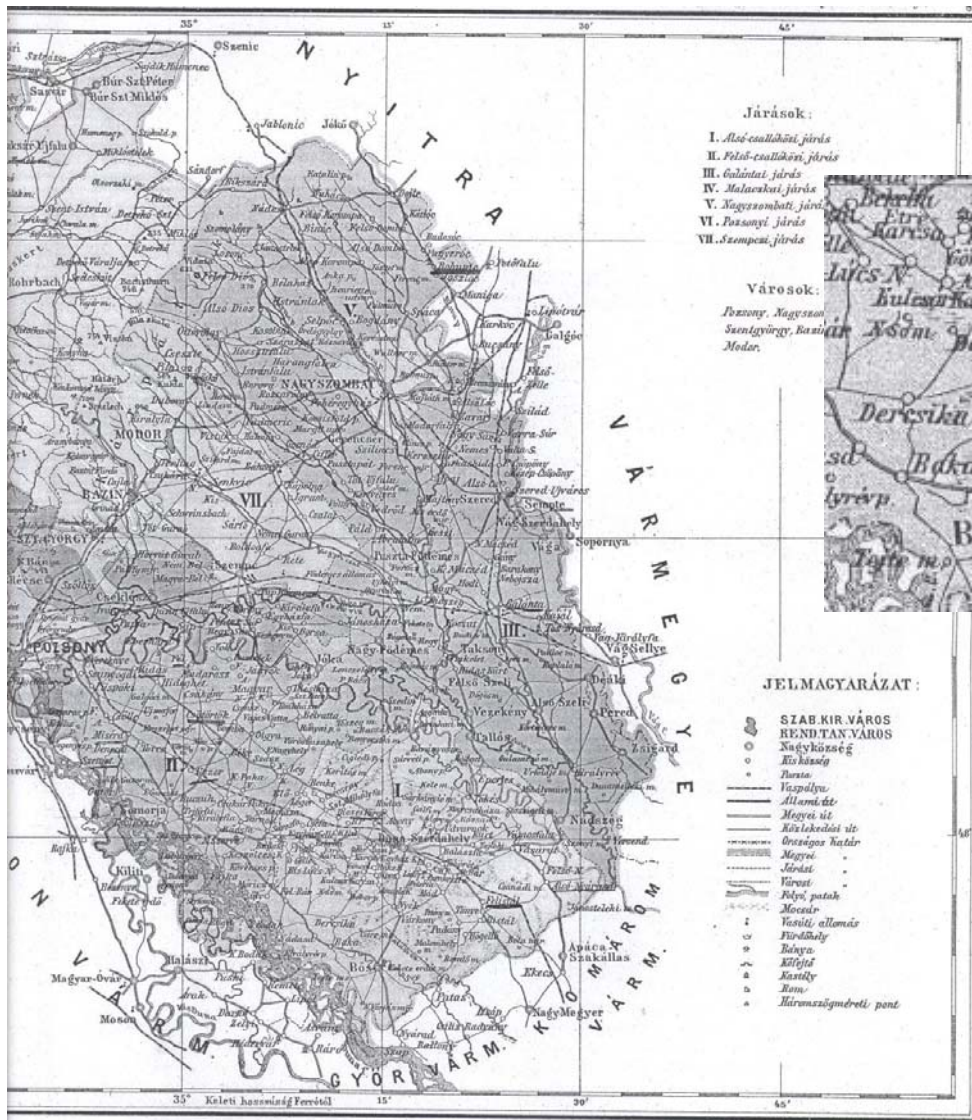
**Függelék/4. térkép:** A középkorú nemzedék által ismert és használt Nyékvárkonyi dűlőnevek />50% (+ a fiatalok által ismert nevek)



**Függelék/5. térkép:** A legöregebb nemzedék által ismert és használt Nyékvárkonyi dűlőnevek />50%/

(+ a fiatal és a középkorú nemzedék által ismert nevek). A félkövérien szedett dűlőneveket a térkép nem tartalmazta, ezekkel a dűlőnevekkel az idős adatközlők egészítették ki a térképet.





**Függelék/6. térkép:** Borovszky-féle térkép a Csallóköz falvairól (forrás: Arcanum Dvd-könyvtár)



**Függelék/1. ábra:** A Dobocky-címer (forrás: Siebmachers's Wappenbuch, Arcanum Dvd-könyvtár)

1

Značka katedry:

[1-7]

Prirastkové číslo	Značka	Název časopisu (skrácene)	Ročník
1	2	3	4
1.	1964	NAGYTEREKANY	Dukalla Magdolna
2.	1965	GICE	Kellemen Erzsébet
3.	1965	KAZAL	Atalgos Vasuti Erzsébet
4.	1965	NYGYS	Jakab Rozsa
5.	1967	BÖGELLŐ, CSALÁDKÖZÖSSÉGTÖRTÉNETEK	Kolba Rozsa Kortos Erzsébet
6.	1968	KISTÁLLÓ	Ágh Erzsébet
7.	1969	GLITOR	Bujdos Julianna
8.	1969	Közlöny	Varga János
9.	1969	Nagyterekany	Állás Erzsébet
10.	1969	Sárvíz	Takács Erzsébet
11.	1969	Szemle	Árkai Erzsébet
11.	1969	Sereg	Kovács Erzsébet
13.	1970	Értelmezés	Zalabai Zsuzsanna
14.	1970	Öröklét	Erdős Erzsébet
15. 1)	1971	Medve	Fodor Magdolna
16.	1971	Medve	Fodor Magdolna
17. 2)	1971	Dobos	Kovács Erzsébet
18.	1971	Dobos	Kovács Erzsébet
19.	1971	Gyermek	Árkai Erzsébet
20.	1971	Nagyterekany, Független	Pozsonyi Erzsébet
21.	1971	Nemzet	Árkai Erzsébet
22.	1971	Öröklét	Kovács Erzsébet
23. 3)	1971	Öröklét	Kovács Erzsébet
24.	1972	Árkai	Árkai Erzsébet
25.	1972	Árkai	Árkai Erzsébet
26. 4)	1972	Árkai	Árkai Erzsébet
27.	1972	Közlöny	Varga Erzsébet
28.	1972	Levegő	Árkai Erzsébet
29.	1972	Nyelvtudomány	Kovács Erzsébet

Függelék/1. dokumentum: A pozsonyi egyetemen működő Magyar nyelv és Irodalom Tanszéken végzett gyűjtések (forrás: Sima-hagyaték)

## Kérdőív a nyékvárkonyi nyelvjárás vizsgálatához (1998-99)

### I. A nyelvi, nyelvjárási tudat

1. Mit tudnak a község nyelvjárásáról? Különbözik-e valamiben a szomszédos vagy távolabbi falvak tájnyelvétől?
2. Szebben beszélnek-e itt a faluban, mint a szomszédos községekben? Ha igen, akkor ez miben nyilvánul meg?
3. Soroljanak föl néhány szót, amit a szomszédos faluban másként mondanak, mint ők.
4. Kik beszélnek a régi tájszólást a faluban? Csak az idősebbek vagy a fiatalok is?
5. Miben tér el a fiatalok beszéde az öregektől? / Mondjanak olyan szót, amit a fiatalok már nem ismernek. /
6. Kik azok a személyek a faluban, akik nem a helyi tájszólást beszélnek? Miért beszélnek ők másképpen, mint a többi falubeli?

### II. Hangtan

1. **fecske** Mi a neve annak a villás farkú fecske, amelyik ősszel elköltözik, szép hangon csicsereg?
2. **esperes** Mi a neve annak az egyházi személynek, aki a járás plébánosainak az előljárója?
3. **betű** Ha leírja a nevét, mivel kezd? Nem kis, hanem nagy ...
4. **persely** Mibe szedik a pénzt mise alatt?
5. **fecskendő** Ha az orvosnál injekciót kap, akkor a nővér mivel adja be? Túvel és ...
6. **emel**
7. **seper** A mama takarít. A szoba padlójáról minden szemetet a lapátra ...
8. **seprű** Mi kell ehhez? Cirokból készült...
9. **szög** Hogy hívják azt a tárgyat, amit az ácsok vagy asztalosok kalapáccsal a fába vernek, hogy azt rögzítsék?
10. **szájharmonika** Hogy hívják azt a hangszeret, amit a száj előtt jobbra-balra mozgatva fújják? /mutatni /

11. **fűrész** Hogy hívják azt a szerszámot, amivel magunk felé húzva ill. tolvá fát lehet vágni ? / mutatni /
12. **lyukba** Az egér a macska elől befut a ...
13. **kanális** Mi választja el Nyéket Várkonytól?
14. **apám** Hogy nevezzük szüleinket. Az egyik az édesanyám, a másik...
15. **pajtákbán** Hol tárolták régen a szénát?
16. **Maglára** Hova járnak a halászok halászni /a gyerekek nyáron fürödni itt a falu területén belül?
17. **péntek** Milyen nap jön csütörtök után?
18. **délután** Hogy hívjuk a napnak 12 órától úgy 17 óráig tartó szakaszát?
19. **kérés** Szívességet kérek valakitől. Azt mondom neki: Megtehetnéd, ez igazán nem olyan nagy...
20. **szépen** Ha a gyerek valamilyen ajándékot kap, mit mond utána? Köszönöm...
21. **vendégek** Ha eljönnek hozzánk az ismerősök, ők nem tartoznak a családhoz, hanem csak...
22. **kötény** Mi a neve annak a ruhadarabnak, amit az asszonyok vagy a férfiak is maguk elé kötnek, hogy ne legyen piszkos a ruhájuk?
23. **kenyérért** Ha valakit elküldünk az üzletbe, hogy hozzon kenyeret, azt mondjuk, hogy az illető elment...
24. **pótlék** Hogy nevezik azt az összeget, amit a szülő a munkahelyén a fizetéséhez kap, amíg a gyereke iskolába jár ?
25. **pelenka** Hogy nevezik azt a négyszögletű fehér szövetet, amivel tisztába teszik a kisbabát?
26. **majter** Hogy nevezik azt a mészből, vízből és homokból készült anyagot, amit a fal építésénél a kőművesek a téglák közé tesznek?
27. **petróleum** Hogy nevezik azt a gyúlékony folyadékot, amivel régen lámpákban világítottak?
28. **bögöly** Mi a neve annak a csípős légynek, amelyik nyáron víz mellett fordul elő, és a tehenet és a lovat is megtámadja?
29. **óket** Ha megpillantom ismerőseimet az utcán, akkor látom...
30. **mennykő** Ha az ember nagyon megdühödik a másokra valamilyen okból, akkor mérgében azt mondja a másoknak : „Hogy csapna beléd a...!”
31. **ostor** Hogy nevezik azt a nyélből és egy hozzá erősített bőrszíjból álló eszközt, amivel a kocsis a lovak közé csap, hogy azok gyorsabban menjenek?

32. **kukorica** Mi a neve annak a takarmánynövénynek, amit állatok és emberek egyaránt fogyasztanak, és téli estéken szokták morzsolni?
33. **csodálkozik** Ha valamin nagyon meglepődünk, akkor mit csinálunk?
34. **vánkos** Ha alszunk, mit teszünk a fejünk alá?
35. **csalán** Mi a neve annak az igen csípős, nagyra megnövő gyomnövénynek, amelynek levelét összevágva a kiskacsáknak szokták adni kukoricával keverve?
36. **szalma** Mit tesznek az állatok alá alomnak?
37. **sárga** Milyen színű a barack, ha megérik? Szép...
38. **lánnya** Ha látok egy csinos lányt, megkérdezem: Ez kinek a...
39. **láttam** A moziban megnéz a gyerek egy jó filmet. Ha szóba kerül, azt mondja a gyerek : „Ezt a filmet már...”
40. **tálca** Ha vendég érkezik a házhoz, a háziasszony itallal süteménnyel kínálja. Hogy hívják azt a fémből, vagy fából, esetleg műanyagból készült eszközt, amire a poharakat ráteszi?
41. **pokróc** Hogy hívják azt a gyapjúból vagy egyéb anyagból készült tarka mintás szövetet, amivel ha fázunk be lehet takarózni?
42. **vakondok** Hogy hívják azt a föld alatt élő kis termetű, fekete bundás állatkát, amely a gazdák nagy bosszúságára túrásával károkat okoz a veteményeskertben?
43. **gyomlál** Ha valaki kapával kivágja haszontalan növényeket a hasznosak mellől, akkor az illető.....
44. **beton** Hogy nevezik azt a cementből, kavicsból és vízből összekevert építkezésnél használt anyagot, amiből a kőművesek az alapot öntik?
45. **nóstény** Mi a hím ellentéte?
46. **szappan** Mi a neve annak a régen zsírból főzött, kocka alakú tisztítóeszköznek, amit mosásra és mosakodásra használtak?
47. **térde** Mi ez az embernek ? / mutatni /
48. **teknő** Hogy nevezik azt a valamikor jegenyefából faragott hosszúkás alakú tárgyat, amiben régen gyereket fürösztöttek, ruhát mostak?
49. **vályú** Miből esznek a sertések az ólban?
50. **gólya** Mi a neve annak a kelepelő hangot hallató madárnak, amely nyáron költ nálunk, a házak kéményén fészkel ?
51. **legény** Hogy hívják a fiatal, 16-20 éves fiút , már nem gyerek, de még nem férfi? / Nem leány, hanem.../.
52. **csekély** Ha a víz nem mély, akkor azt mondjuk, hogy...

53. **belső** Ami kívül van, az a ....., ami belül, az pedig a .....
54. **element** Itt volt nálunk a szomszéd. Keresi a felesége, azt mondom neki :  
Nincs már itt, ...
55. **meghaltak** Akiknek nem élnek rokonai, azt mondja : " Nem élnek, már mind .....
- "
56. **arra** Ha rossz felé indul el a gyerek, ahol valami veszély is érheti, azt mondom neki : " Ne menj..."
57. **reggel** Mikor szoktunk felkelni?
58. **olvas** Ha könyv van a szomszéd kezében, megkérdezi tőle a felesége : " Hát maga meg mit...?"
59. **tanultam** Azt mondja a gyerek: "Most már nem tanulok többet, úgyis eleget..."

### **III. Alaktan**

1. **tanulni** Aki főiskolára jár, annak sokat kell ...
2. **inni** Aki szereti a bort, az sokat szokott belőle ...
3. **aludni** Az éjjel be kellett vennem egy altatót, mert nem bírtam ...
4. **tátva** Aki nem csukja be a száját, mit mondunk rá, hogy marad ?
5. **szíve** Aki erős szúrást érez a bal oldalon, annak biztosan fáj a ...
6. **szívét** És ha elmegy orvoshoz, az orvos meghallgatja a ...
7. **őt** Megpillantottam Ferit, vagyis látom...
8. **kertnél** Ha az udvar nagyobb mint a kert, azt mondom ." Az udvar nagyobb a  
.... "
9. **Bözsínél** Van egy Bözsi nevű asszony a faluban, és ott voltam nála. Kérdezik tőlem , hol voltál. Mit mondok? "Itt voltam a...
10. **Bözsihez** Amikor elmegyek hozzá, akkor meg azt mondom : " Elmegyek a ..."
11. **kerthez** Két testvér veszekszik egy kerten. Azt mondja az egyik : "Neked semmi közöd sincs ehhez a ..."
12. **apjával** Ha a gyereket az apja kíséri az iskolába, akkor kivel megy a gyerek ?
13. **kapával** Mivel szoktunk kapálni?
14. **hamuval** Régen mivel mostak az asszonyok? Nemcsak szappannal, hanem...
15. **Feriről** Hallom, hogy valaki Feri viselt dolgairól mesél. Mivel én is tudok róla valamit hozzáteszem : " Én is tudok egy és mást a..."

16. **háza** Ha tudom, hogy a ház a István bácsi tulajdona, akkor azt mondhatom, hogy ez a István bácsi...
17. **válla** Akinek itt fáj / mutatni /, mit mondunk, mije fáj?
18. **ülj le** Valakit utasítasz : " Ne álldogálj, itt a szék, ....!"
19. **állj fel** Később rászólsz az illetőre : „Na jól van, eleget üldögéltél, most már ...!”
20. **fordítson** Nagypapa újságot olvas, utasítsuk őt, hogy lapozzon: „Nagypapa ezt az oldalt már láttuk, most már...!”
21. **befestjük** Ha rozsdás a kapu, veszünk festéket, ledrótkefézzük a rozsdafoltokat majd festékkal ...
22. **fessük be** Rozsdás a kapu, felszólítod a többieket : "...zöldre !".

#### **IV. Mondattan**

1. **meg lesz edve** Ha még marad egy kis étel, félreteszik, nem dobják el, mert majd később az is meg lesz ...
2. **meg leszel mondva** Ha valaki rosszat csinál az iskolában, a társa figyelmezteti, hogy majd...
3. **hegyett** ‘fölött’ Ha keresem a könyvem, és a szekrényre van föltéve, azt mondja az édesanyám : Hát nem látod, ott van a szekrény...
4. **hegyé** Ha megnéztem a könyvem, visszateszem a szekrény ...
5. **meg-e tudja** Lejött a cipőm sarka, elviszem a suszterhez. De mivel nem bízik teljesen a szaktudásában, megkérdezem : Meg...
6. **fáznak a füleim** Ha nagyon hideg van és nincs rajtam sapka, mit mondok akkor...

#### **V. Lexika**

1. **petrezselyem** Mi a neve a zöld levélnek, amit a levesbe tesznek ?
2. **melleszt** Aki a kacska vagy lúdtollát letépi, az kacsát vagy ludat...
3. **kókó** Mi az a mesebeli alak, amellyel a gyerekeket szokták ijesztgetni ? Azt mondják : jó legyél, mert elvisz a...
4. **macskaméz** Ha a szilvafa, cseresznye vagy meggyfa kérgét megsértjük, ragadós, barnás anyag jön ki belőle. Mi a neve?

5. **himper** Hogy hívják azt az erdő szélén, illetőleg a kertekben található sok kis apró szemből álló piros gyümölcsöt, amely hasonlít a szederhez, a szára ember magasságúra is megnő.
6. **csömőcsing** Hogy mondják azt a kis bőrkinövést a kézen, ami nem fáj? Gyakran nyomtalanul eltűnik, de néha sebész szedi le.
7. **bandzsa** Milyen az az ember, akinek a szeme mindig keresztben áll ?
8. **nyámolog** Hogy mondják, ha valakinek nem ízlik az étel, és nagyon kelletlenül, lassan eszik ?
9. **szecskú** Hogy hívják azt a barnás színű vagy zöld rovar, amely nyaranta a mezőn., a fűben található, és hátsó lábával nagyot ugrik?
10. **pacsuli** Mi a neve annak az átható szagú, olcsó illatszernek /kölninek /, amit a nők használni szoktak ?
11. **kókedli, kátvelé, dédó, sőre** Mit mondanak az olykor bolond, nem normális viselkedésű emberre?
12. **bandaszka** Hogy hívják azt a műanyagból készült edényt / 5, 10, 15, 20 literes /, amelyben benzint, bort, vizet vagy más folyadékot szoktak szállítani, illetőleg rövidebb ideig tárolni?
13. **acskó** Ha az üzletben több mindent veszek, és nincs nálam szatyor, mi az, amit az eladó nekem ad , hogy belerakjam a vásárolt holmikát ? Rendszerint papírból van.
14. **fejbe** Mit kap a gyerek ha az anyja a fejére üt dühében ?
15. **krafli** Hogy hívják azt a hájas tésztából készült belülről üres, dióval, mákkal, vagy lekvárral díszített süteményt ?
16. **bursli/ préshurka** Mi a neve disznóöléskor bőr, disznónyelv, fejhús és fűszer felhasználásából készült sajtnak ?
17. **áprehendál** Hogy mondják, ha valaki nagyon szid, ócsárol valakit?
18. **bukti** Hogy nevezik a kelt tésztából sült, lekvárral vagy túróval töltött ételt, süteményt ?
19. **csetres** Hogy nevezik a vizes, elázott sáros ruhát ?
20. **gánci** Burgonyából készült régi ételfajta, megpirítva, uborkával fogyasztják. Neve : krumpli...
21. **gubics** Hogy mondják a vadgesztenye más szóval?
22. **hőroget** Hogy mondják azt, ha valaki hangosan kiabál, úgy, hogy felhívja magára a figyelmet?

23. **kammog** Ha valaki lassan, ráérősen eszeget, falatozik (pl. tévézés közben), akkor azt mondjuk, hogy...
24. **kólészúl** Hogy nevezik, ha a gyerek elcsatangol, elcsavarog, céltalan kószál?
25. **rutyma** Hogy nevezik azt, ha valami nagyon csúnya és undorító is egyben?
26. **rékas** Hogy hívják a mosatlan edényt?
27. **csúz** Hogyan nevezik a megfázás során keletkező, leggyakrabban a ajkakon kiütkező hólyagos sebet ?
28. **kánikula** Mit mondanak / egy szóval / a félkegyelmű, bolond szeleburdi emberre?
29. **sarabulló** Mi a neve annak a szerszámnak, amelyet a bekapált kukorica közötti terület gyomlálására használnak?
30. **hacsétúllás** Hogy mondják más szóval a lármás hangoskodást? / Valaki nagy ...van./.
31. **mór** Miből épültek régen a házak? Nem téglából, hanem...
32. **sifli** Hogy nevezik a kifőzött káposztás kockatésztát?
33. **takart** Hogy nevezik a káposztalevelekbe göngyölt, és így kifőzött rizses húst?
34. **góré** Mi a neve a kukoricaszárítónak ?
35. **elcsikkaszt** Hogy mondják, ha valaki tönkre tesz, vagy elpusztít valamit (pl. egy állatot )?
36. **meztéláb** Ha nincs rajtam se cipő se zokni, akkor hogy mondjuk, hogy vagyok ?
37. **szekál** Mit csinál az az ember, aki húzza, nem hagyja békén a másikat?
38. **hibál** Hogy mondják más szóval, ha valaki ruhát öblít?

## A 2001 februárjában elvégzett attitűdvizsgálatban felhasznált kérdőív

*Kedves nyékvárkonyi Barátom!*

*A kiosztott kérdőív segítségével szeretném jobban megismerni a Szlovákiában, ezen belül is a Nyékvárkonyban beszélt magyar nyelvet, amelyről valószínűleg mindannyian tudjuk, hogy nem egészen olyan, mint a magyarországi.*

*Arra kérlek, hogy a kérdőívet figyelmesen olvasd el, és töltsd ki. A válaszon ne töprengj túl sokat: írd, ill. jelöld be azt, ami először jut eszedbe. Nem számonkérésről van szó, csupán a véleményedre vagyok kíváncsi. Ha valamit nem tudsz megoldani, vagy megválaszolni, akkor hagyd a kérdést kitöltetlenül.*

*Ha lehetséges, a kérdőívet ne ceruzával, hanem tollal töltsd ki. Ha valamit rosszul írtál be, akkor nyugodtan húzd át, és javítsd ki. Ahol választási lehetőség van megadva, ott a megfelelő választ kell bekarikázni. A kérdések egy részében szerepel a Megjegyzés pont is. Ide írhatod észrevételeidet, megjegyzéseidet, illetve a megadottól eltérő válaszod.*

*Köszönöm türelmed és segítőkészséged. Jó munkát kívánok!*

### A)

1. A kérdőív kitöltője (név):
2. Anyanyelved:
  - a. magyar
  - b. szlovák
  - c. más:
3. Nemzetiséged:
  - a. magyar
  - b. szlovák
  - c. más:
4. Jelenlegi állandó lakhelyed:
5. Édesanyád anyanyelve:
  - a. magyar
  - b. szlovák
  - c. más:
6. Édesanyád végzettsége:
  - a. alapfokú vagy  
alacsonyabb
  - b. szaktanintézet (inasiskola)
  - c. szakközépiskola
  - d. gimnázium
  - e. felépítményi
  - f. főiskola
  - g. egyéb:
7. Édesapád anyanyelve:
  - a. magyar
  - b. szlovák
  - c. más:
8. Édesapád végzettsége:
  - a. alapfokú vagy  
alacsonyabb
  - b. szaktanintézet (inasiskola)
  - c. szakközépiskola
  - d. gimnázium
  - e. felépítményi
  - f. főiskola
  - g. egyéb:
9. Milyen nyelvű óvodába jártál?
  - a. nem jártam óvodába
  - b. magyar
  - c. szlovák
  - d. szlovák–magyar
  - e. más:
10. Milyen tanítási nyelvű  
alapiskolába jártál?
  - a. magyar
  - b. szlovák
  - c. más:

### B)

1. Nyelvtudásod:
  - a. magyarul sokkal jobban tudok, mint szlovákul
  - b. magyarul valamivel jobban tudok, mint szlovákul
  - c. nagyjából egyformán magyarul és szlovákul
  - d. szlovákul valamivel jobban tudok, mint magyarul
  - e. szlovákul sokkal jobban tudok, mint magyarul
  
2. Jársz-e Magyarországra?
  - a. járok, nagyon gyakran
  - b. járok, elég gyakran
  - c. járok, de ritkán
  - d. nem járok (vagy alig)
  
3. Saját megítélésed szerint magyar nyelvtudásod a magyarországi magyarokétól:
  - a. gyengébb
  - b. jóval gyengébb
  - c. nincs különbség, ugyanolyan
 Megjegyzés:
  
4. Milyen céllal jársz Magyarországra?
  - a. a) hivatalos ügyeket intézni
  - b. bevásárolni
  - c. szórakozni
  - d. rokon látogatás miatt
  - e. egyéb:
  
5. Ha ismeretlen magyarországiakkal beszélsz, észreveszik-e beszédedről, hogy nem vagy magyarországi magyar?
  - a. általában igen
  - b. néha igen
  - c. szinte soha
  
6. Ha ismeretlen magyarországiakkal beszélsz, és azok észreveszik beszédedről, hogy te határon túli magyar vagy, akkor mi az, ami elárul téged?
  - a. akcentusom, hanghordozásom,
  - b. tájszólásom,
  - c. olyan szavak, mint: párki, horcsica, riflé...
  - d. az, hogy nem értek bizonyos „magyar” kifejezéseket
 Megjegyzés:
  
7. Magyarországi városban (pl. Győrben, Budapesten) járva a következő párbeszédre leszel figyelmes két járókelő közt: „Gyere, bemegyünk valami restibe, eszünk párkit meg horcsicát... vagy te csak egy málnát innál?” Írd le pár mondattal, hogy mire gondolsz ezt hallva:
  
8. Magyarországon járva egy gyorsbüfében beálltál a sorba. Türelmesen vársz, elmélyülten szemléled a választékot, miközben azon töprengsz, hogy mit is egyél. Észre sem veszed, hogy közben rád került a sor, s az elárusítónő kérdésére így válaszolsz: „Két párkit kérek horcsicával, s hozzá kiflit is...”. Az elárusítónő visszakérdez, mert nem érti: „Mit kér? Nem értem!” Mit teszel erre?

- a. megismétled a rendelést: „párkit horcsicával”
  - b. a legnagyobb lelki nyugalommal feleled, hogy: „virslit mustárral”
  - c. zavarba jössz, kicsit belepirulva, szégyenérzettel tudatosítod, hogy hibáztál, és aztán javítasz: „Ja, itt úgy mondják, hogy virslit mustárral...”
  - d. egyéb, saját megoldás:
9. Mivel magyar az anyanyelvünk, az, hogy a magyar nyelvet szépen és tisztán beszéljük:
- a. nagyon fontos
  - b. elég fontos
  - c. nem fontos
  - d. nem tudom megítélni
10. Mi a véleményed a ticsinki, technickí, tyepláki, sztriekacska, monterka, szesztra és hasonló típusú szavaink használatáról:
- a. teljesen szokványosak, normális szavak – nem tartom különösnek őket
  - b. használjuk őket, de érzem, hogy idegenek, és talán nem túl jó, hogy részei a beszédünknek
  - c. kerülöm használatukat, mivel magyar nyelvünk tisztaságát veszélyeztetik, elszlovákosodáshoz vezetnek
  - d. más vélemény:
11. A nanuk, tyepláki, treszka, vlecska, jáerdé, chripka szavak mindennapi beszédünk részei. Valószínűnek tartom, hogy Te is ismered, és talán használod is őket. Karikázd be, hogy a felsorolt lehetőségek közül milyen beszédhelyzetben nem tartod helyesnek használatukat:
- a. iskolába/munkahelyre menet, baráti beszélgetésben
  - b. iskolában a szünetben
  - c. iskolában, a magyartanárral folytatott beszélgetésben
  - d. biológiaórán, felelés közben
  - e. templomban, a prédikáció szövegében
  - f. magyarországi magyarral folytatott beszélgetésben
  - g. Magyarországon felvidéki (szlovákiai) magyar barátoddal folytatott kötetlen beszélgetésben
  - h. magyarórán, felelés közben
  - i. munkahelyeden, kollégáiddal az ebédszünetben
  - j. levélben, fogalmazás szövegében
- Megjegyzés (vagy egyéb helyzetek, amikor nem tartod helyesnek):

Szerinted, van bennünk, szlovákiai magyar anyanyelvűekben szégyenérzet a párki, horcsica, sztriekacska, treszka, tyepláki, nanuk stb. szlovakizmusok használata miatt? Írd le a véleményed:

## A 2006 júniusában elvégzett attitűdvizsgálat kérdőíve

**Kedves Tanulók,**

a kérdőív kérdései egy nyelvészeti kutatáshoz szükségesek. Kérem, hogy a feltett kérdésekre válaszoljatok a legjobb tudásotok szerint. A lehetőségek közül karikázzátok be vagy húzzátok alá a választotoknak megfelelőt, esetleg írjatok a kipontozott sorokra.

**Segítséged köszönöm.**

**A.**

1. **A kérdőív kitöltője:** .....  
(vezeték- és keresztnév)
2. **Osztály:** 4. 5. 6. 7. 8. 9.
3. **Mikor születted?** .....
4. **Lakhelyed:** .....
5. **Anyanyelved:**  
a. magyar                      b. szlovák                      c.más: .....
6. **Nemzetiséged:**  
a. magyar                      b. szlovák                      c.más: .....
7. **Hová jártál óvodába?**  
a. Nyékvárkonyba              b. nem jártam óvodába              c. máshová: .....
8. **Milyen nyelvű óvodába jártál?**  
a. magyar  
b. szlovák  
c. más: .....
9. **Édesanyád keresztnéve:** .....
10. **Édesanyád anyanyelve:**  
a. magyar                      b. szlovák                      c.más: .....
11. **Édesanyád milyen faluból/városból származik:**  
a. Nyékvárkonyból              b. más településről: .....
12. **Édesanyád végzettsége:**  
a. alapiskola  
b. inasiskola  
c. szakközépiskola  
d. gimnázium  
e. főiskola /egyetem
13. **Édesanyád foglalkozása:** .....
14. **Édesapád keresztnéve:** .....

**15. Édesapád anyanyelve:**

a. magyar                      b. szlovák                      c.más: .....

**16. Édesapád milyen faluból/városból származik:**

a. Nyékvárkonyból                      b. más településről: .....

**17. Édesapád végzettsége:**

- a. alapiskola
- b. inasiskola
- c. szakközépiskola
- d. gimnázium
- e. főiskola/egyetem

**18. Édesapád foglalkozása:** .....**19. Vannak testvéreid?**

a. nincs

b. van	keresztneve:	hány éves?	Hol tanul?/Hol dolgozik?
idősebb	-----		
	-----		
	-----		
fiatalabb	-----		
	-----		
	-----		

**B)****1. Nyelvtudásod:**

- a. magyarul sokkal jobban tudok, mint szlovákul
- b. magyarul valamivel jobban tudok, mint szlovákul
- c. nagyjából egyformán magyarul és szlovákul
- d. szlovákul valamivel jobban tudok, mint magyarul
- e. szlovákul sokkal jobban tudok, mint magyarul

<b>2. Milyen nyelven beszélnek veled?</b> (a megfelelő helyre tégy X jelet)	<b>magyarul</b>	<b>szlovákul</b>
a. édesanyád		
b. édesapád		
c. nagyszüleid		
d. nagynénik/nagybácsik		
e. keresztszüleid		
f. tanáraid		
g. papotok		
h. falubeli felnőttek		
h. nem falubeli felnőttek, idegenek		

**3. Jársz-e Magyarországra?**

- a. járok, nagyon gyakran
- b. járok, elég gyakran
- c. járok, de ritkán
- d. nem járok (vagy alig)

**4. Milyen céllal jársz Magyarországra?**

- a. bevásárolni

- b. szórakozni
- c. rokon látogatás miatt
- d. egyéb: .....

**5. Saját megítélésed szerint magyar nyelvtudásod a magyarországi magyarokétól:**

- a. gyengébb
- b. jóval gyengébb
- c. nincs különbség, ugyanolyan
- d. megjegyzés: .....

**6. Ha ismeretlen magyarországiakkal beszélsz, észreveszik-e beszédedről, hogy nem vagy magyarországi magyar?**

- a. általában igen
- b. néha igen
- c. szinte soha
- d. nem voltam ilyen helyzetben

**7. Ha ismeretlen magyarországiakkal beszélsz, és azok észreveszik beszédedről, hogy te határon túli magyar vagy, akkor mi az, ami elárul téged? (több válasz is lehetséges)**

- a. akcentusom, hanghordozásom,
- b. tájszólásom,
- c. olyan szavak, mint: *párki, horcsica, riflé...*
- d. az, hogy nem értek bizonyos „magyar” kifejezéseket
- e. megjegyzés: .....

**8. Mivel magyar az anyanyelvünk, az, hogy a magyar nyelvet szépen és tisztán beszéljük:**

- a. nagyon fontos
- b. elég fontos
- c. nem fontos
- d. nem tudom megítélni

**9. Mi a véleményed a *ticsinki, technickí, tyepláki, sztriekacska, monterka, szesztra* és hasonló típusú szavaink használatáról:**

- a. teljesen szokványosak, normális szavak – nem tartom különösnek őket
- b. használjuk őket, de érzem, hogy idegenek, és talán nem túl jó, hogy részei a beszédünknek
- c. kerülöm használatukat, mivel magyar nyelvünk tisztaságát veszélyeztetik, elszlovákosodáshoz vezetnek
- d. más vélemény: .....

**10. A *nanuk, tyepláki, treszka, vlecska, jáerdé, chripka* szavak mindennapi beszédünk részei. Valószínűnek tartom, hogy Te is ismered, és talán használod is őket. Karikázd be, hogy a felsorolt lehetőségek közül milyen beszédhelyzetben nem tartod helyesnek használatukat:**

- a. iskolába menet, baráti beszélgetésben
- b. iskolában a szünetben
- c. iskolában, ha a magyar szakos tanárnővel beszélgetsz
- d. magyarórán, felelés közben
- e. biológia órán, felelés közben
- f. templomban, a prédikáció szövegében
- g. magyarországi magyarral folytatott beszélgetésben
- h. Magyarországon szlovákiai magyar barátoddal/barátnőddel folytatott kötetlen beszélgetésben
- i. levélben, fogalmazás szövegében

Megjegyzés (vagy egyéb helyzetek, amikor nem tartod helyesnek):

.....

.....

.....

## C)

1. Tegezed vagy magázod:		(a megfelelő helyre tegyél x jelet)
	tegezed	magázod
a. szüleidet		
b. nagyszüleidet		
c. nagynéniket/nagybácsikat		
d. keresztszüleidet		
e. testvéreidet		
f. tanáraidat		
g. iskolatársaidat, barátaidat		
h. papotokat		
i. falubeli felnőtteket		
j. nem falubeli felnőtteket		

### 2. Mit mondanak a magázódó emberek Nyékvárkonyban: **MAGA** vagy **ÖN**?

Például: *maga, Jóska bácsi - maga, doktor úr* vagy pedig: *Ön, Jóska bácsi - Ön, doktor úr?*

A megfelelő szót húzd alá! Ha mind a kettőt használják, akkor húzd alá mindkét szót!

### 3. Milyen köszönésformákat ismersz?

	Felnőttek üdvözlése	Családtagok	Barátok üdvözlése
Érkezéskor	.....	.....	.....
Távozáskor	.....	.....	.....

## D)

### 1. Egészítsd ki!

- Ha valaki a falu nyéki felén lakik, akkor az illető Nyék..... lakik.
- Ha az ember a falu nyéki felébe indul, akkor Nyék..... megy.
- Viszont ha valaki a falu várkonyi felén lakik, akkor az illető Várkony..... lakik.
- Ha az ember a falu várkonyi felébe indul, akkor Várkony..... megy.

### 2. Véleményed szerint a nyékiek és a várkonyiak beszéde között van különbség?

- nincs
- van, mégpedig abban, hogy...

.....  
 .....  
 .....

### 3. Milyennek tartod szülőfalud nyelvjárását?

- szépnek, ízesnek
- átlagosnak, semmiben nem különbözik a más falvakétól
- szégyellnivalónak
- csúnyának

### 4. Véleményed szerint, aki nyelvjárásban beszél, az

- müveletlen, buta
- falusi
- egy nyelvvaltozattal többet tud

d. büszke a falujára

**5. Szerinted a Te beszéded**

- a. nyelvjárásias
- b. nem nyelvjárásias

**6. Szerinted a szüleid beszéde**

- a. nyelvjárásiasabb, mint a tiéd
- b. ugyanolyan, mint a tiéd

**7. Szerinted a nagyszüleid beszéde**

- c. nyelvjárásiasabb, mint a tiéd
- d. ugyanolyan, mint a tiéd

**E)**

**1. Ismered és használod ezeket a szavakat?**

tájszó	nem ismerem	ismerem, de nem használom	ismerem és használom	jelentése (rövid magyarázat)
1. <i>melleszt</i>				
2. <i>kókó</i>				
3. <i>macskaméz</i>				
4. <i>himper</i>				
5. <i>csömőcsing</i>				
6. <i>bandzsa</i>				
7. <i>nyámolog</i>				
8. <i>szecskú</i>				
9. <i>pacsuli</i>				
10. <i>kókedli</i>				
11. <i>bandaszka</i>				
12. <i>acskó</i>				
13. <i>krafli</i>				
14. <i>bursli</i>				
15. <i>áprehendál</i>				
16. <i>bukti</i>				
17. <i>csetres</i>				
18. <i>gánci</i>				
19. <i>gubics</i>				
20. <i>hőröget</i>				
21. <i>kammog</i>				
22. <i>kólészúl</i>				
23. <i>rutyma</i>				
24. <i>rékas</i>				
25. <i>csúz</i>				
26. <i>kánikula</i>				
27. <i>sarabulló</i>				
28. <i>hacsétüllás</i>				
29. <i>mór</i>				
30. <i>sifli</i>				
31. <i>takart</i>				
32. <i>góré</i>				
33. <i>elcsikkaszt</i>				
34. <i>meztéláb</i>				
35. <i>szekál</i>				
36. <i>hibál</i>				
37. <i>kátyelé</i>				
38. <i>dédó</i>				
39. <i>sőre</i>				



**Függelék/2. dokumentum:**

**Törvény a nemzetiségi kisebbségek nyelvének használatáról**

(1999. július 10.)

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa  
a Szlovák Köztársaság Alkotmányából és a Szlovák Köztársaság számára kötelező érvényű nemzetközi egyezményekből kiindulva,  
a Szlovák Köztársaság területén élő, a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szlovák állampolgárságú személyek alapvető jogainak és szabadságjogainak védelmét és fejlesztését tiszteletben tartva,  
a nemzetiségi kisebbségek nyelvének használatát szabályozó eddigi hatályos törvényeket figyelembe véve,  
elismerve és értékelve a Szlovák Köztársaság területén élő, a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szlovák állampolgárságú személyek anyanyelvének jelentőségét mint az állam kulturális gazdagságának egyik jelét,  
az integrálódó Európai Közösség feltételei között egy demokratikus, toleráns és prosperáló társadalom kialakulását szem előtt tartva,  
tudatosítva azt a tényt, hogy a Szlovák Köztársaság államnyelve a szlovák nyelv, és a Szlovák Köztársaság területén élő, a nemzetiségi kisebbséghez tartozó szlovák állampolgárságú személyek nyelvének használatát kívánatos törvényben rögzíteni

az alábbi törvényt alkotta:

1. §

A Szlovák Köztársaság állampolgárának mint nemzetiségi kisebbséghez tartozó személynek az államnyelv használata mellett<sup>10)</sup> joga van a nemzetiségi kisebbség nyelvét (a továbbiakban: a "kisebbségi nyelvet" ) is használni. E törvény célja, hogy más törvényekhez kapcsolódva<sup>11)</sup> a kisebbségi nyelv hivatali érintkezésben való használatának szabályait is rögzítse.

2. §

---

<sup>10)</sup> A Szlovák Köztársaság államnyelvéről szóló 1995. évi 270. számú SZK NT-törvény 1.§ (4) bekezdése.

<sup>11)</sup> Például: Polgári Perrendtartás 18.§; a büntetőeljárásról szóló 1961. évi 141. sz. törvény (Büntető Törvénykönyv) 2.§ (14) bek.; a bíróságokról és a bírák jogállásáról szóló 1991. évi 335. sz. törvény 7.§ (3) bek.; a Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának felépítéséről, az alkotmánybírói eljárásról és az alkotmánybírák jogállásáról szóló 1993. évi 38. számú SZK NT-törvény 23.§; az utónévről és a családi névről szóló 1993. évi 300. számú SZK NT-törvény 2.§, (1) bek.; az anyakönyvekről szóló 1994. évi 154. sz. törvény 16.§, 19.§ (3) és (5) bek.; a településeknek nemzetiségi kisebbségi nyelven történő megjelöléséről szóló 1994. évi 191. sz. SZK NT-törvény 1.§ (1) bek.; a Szlovák Rádióról szóló 1991. évi 255. számú SZK NT-törvény 5.§ (2) bek.; a Szlovák Televízióról szóló 1991. évi 254. számú SZK NT-törvény 3.§ (3) bek.; a vallásszabadságról, az egyházak és vallási közösségek jogállásáról szóló 1991. évi 308. sz. SZK NT-törvény 5.§ (1) bek. (e) pont; az időszakos és alkalmi kiadványoknak, valamint az audiovizuális művek másolatainak köteles példányairól szóló 1997. évi 212. sz. törvény 2.§ (8) bek.

(1) Ha a nemzetiségi kisebbséghez tartozó szlovák állampolgárságú személyek egy adott településen az utolsó népszámlálás adatai szerint a lakosságnak legalább 20%-át alkotják, e településen a hivatali érintkezés során használhatják a kisebbségi nyelvet.

(2) Az (1) bekezdés szerinti települések jegyzékét a Szlovák Köztársaság kormánya kormányrendeletben állapítja meg.

(3) A nemzetiségi kisebbséghez tartozó szlovák állampolgárságú személyek az (1) bekezdés szerinti településen az államigazgatási szervhez és a területi önkormányzati szervhez (a továbbiakban: "közigazgatási szerv") címzett írásos beadványaikat kisebbségi nyelven is benyújthatják. Az (1) bekezdés szerinti településen a közigazgatási szerv az államnyelvű válasz mellett kisebbségi nyelvű választ is küld, ez alól kivételt a közokiratok képeznek.

(4) Az (1) bekezdés szerinti településen a közigazgatási szerv a közigazgatási eljárás során hozott határozatát<sup>12)</sup> az államnyelvű szövegezés mellett kérésre kisebbségi nyelvű hiteles fordításban is kiadja. Értelmezési vita esetén a határozat államnyelvű szövege a mérvadó.

(5) Az (1) bekezdés szerinti településen működő közigazgatási szervnek az épületen elhelyezett megnevezését kisebbségi nyelven is feltüntetik.

(6) Az (1) bekezdés szerinti településen működő területi önkormányzati szerv a saját hatáskörében kiadott űrlapokat kérésre kisebbségi nyelven is az állampolgárok rendelkezésére bocsátja.

### 3.§

(1) A 2.§ (1) bek. szerinti településen a területi önkormányzati szerv tanácskozása kisebbségi nyelven is folyhat, ha azzal valamennyi jelenlevő egyetért.

(2) A 2.§ (1) bek. szerinti településen a képviselő-testület tagja e szerv tanácskozásain a kisebbségi nyelvet is használhatja. Tolmácsolásról az önkormányzat gondoskodik.

(3) A 2.§ (1) bek. szerinti településeken a krónika kisebbségi nyelven is vezethető.

### 4.§

(1) A 2.§ (1) bek. szerinti települési önkormányzat a saját területén az utcaneveket és más helyi földrajzi jelöléseket kisebbségi nyelven is feltüntetheti.

(2) A 2.§ (1) bek. szerinti településeken a fontos információkat, főként az óvó, figyelmeztető és egészségügyi tájékoztató szövegeket a nyilvánosság számára hozzáférhető helyeken kisebbségi nyelven is feltüntetik.

(3) A 2.§ (1) bek. szerinti településen a közigazgatási szerv saját hatáskörében az általánosan kötelező érvényű jogszabályokról kérésre kisebbségi nyelven is tájékoztatást nyújt.

### 5.§

---

<sup>12)</sup> Az államigazgatási eljárásról szóló 1967. évi 71. számú törvény hatályos szövege.

(1) A kisebbségi nyelvek bíróság előtti és más területeken való használatának jogát külön törvények szabályozzák<sup>2)</sup>.

(2) A 2.§ (1) bek. nem vonatkozik a kiseddóvó intézményekben folyó nevelésre, az alap- és a középiskolákra, valamint a közművelődésre. A kisebbségi nyelvnek e területeken való használatát külön törvények szabályozzák.<sup>13)</sup>

#### 6.§

Ha a Szlovák Köztársaságra nézve kötelező nemzetközi szerződés másképp nem rendelkezik, e törvény alkalmazásában érvényes, hogy a cseh nyelvnek a hivatali érintkezésben való használata megfelel az államnyelvvel való alapvető érthetőség feltételének.

#### 7.§

(1) A közigazgatási szerv és alkalmazottai a hivatali érintkezésben az államnyelvet kötelesek használni<sup>1)</sup>, e törvény és más törvények által meghatározott feltételek mellett a kisebbségi nyelvet is használhatják. A közigazgatási szerv és alkalmazottai nem kötelesek a kisebbségi nyelvet ismerni.

(2) A 2.§ (1) bekezdése szerinti településen a közigazgatási szerv köteles a jelen törvényben és más törvényekben rögzített kisebbségi nyelvhasználat feltételeit megteremteni.<sup>4)</sup>

#### 8.§

Hatályát veszti a Szlovák Köztársaság államnyelvéről szóló 1995. évi 270. számú SZK NT- törvény 10.§-a.

#### 9.§

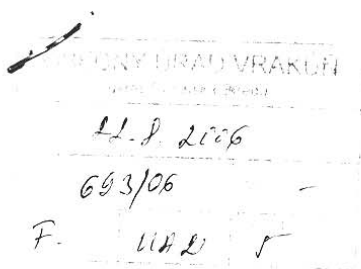
E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba.

(fordította: Szabómihály Gizella

forrás: <http://www.gramma.sk/index.php?lang=hu&lparam=nyelvespolitika/nyelvijogok>)

---

<sup>13)</sup> Például: az alap- és középiskolák rendszeréről szóló 1984. évi 29. számú törvény (közoktatási törvény) 3.§ (1) és a 3a.§ hatályos szövege; az 1996. évi 222. sz. törvénnyel módosított 1993. évi 279. számú SZK NT-törvény az oktatási intézményekről.



Podpredseda vlády Slovenskej republiky  
Dušan Čaplovič

Bratislava dňa 18. augusta 2006

Vážený pán starosta,  
Vážené obecné zastupiteľstvo,

pred niekoľkými dňami mi prišla na môj úrad sťažnosť od občana obce Vrakuň. Žiaľ anonymné, ale aj tak sa snažím Vás osloviť a pokúsiť sa zlepšiť vzájomné maďarsko-slovenské vzťahy. V obci žijú aj Slováci a aj keď v menšine, dožadujú sa komunikácie aj v slovenskom jazyku. Navyše, v poslednom období sa do obce prisťahovalo viac slovenských rodín, ktoré nerozumejú komunikácii v maďarskom jazyku. Myslím si, že v záujme dobrého spolužitia, bolo by pre všetkých občanov prospešné, aby všetky oficiálne dokumenty, ktoré vydáva Obecný úrad, boli dvojazyčné. To znamená v slovenskom a v maďarskom jazyku, tak ako o tom hovorí v preambule Európska charta užívania regionálnych alebo menšinových jazykov, t.j. že užívanie jazykov menšín nemôže ísť na úkor oficiálneho jazyka (teda úradného jazyka, ako to vyplýva aj z Ústavy SR). Podobne by som apeloval na obecné zastupiteľstvá, kde žije maďarská menšina v menšine a nepoužíval by sa materinský jazyk tejto menšiny. Vo vašom prípade ide napríklad o jednojazyčný cyklostylovaný: Nyékvárkonyi Hírmondó I. 2005, či pozvánka na X. Falunap Nyékvárkony, 8. – 9. július 2006 a ďalšie materiály.

Vážený pán starosta, vážené obecné zastupiteľstvo, prosím urobte nápravu v záujme žijúcich slovenských rodín vo Vašej peknej obci. Ďakujem Vám.

S úctou

Titl.

Obecné zastupiteľstvo a starosta

Obecný úrad

Vrakuň

okr. Dunajská Streda

**Függelék/3. dokumentum:**  
Dušan Čaplovič levele a Nyékvárkonyi Községi Hivatalhoz  
(forrás: Nyékvárkonyi Községi Hivatal)